

Mittuniversitetet
MID SWEDEN UNIVERSITY

”Rätt vad det är så kan det ju vara en själv”:

En fenomenologisk studie av kvinnliga studenters
upplevelse av otrygghet

Fredrick Jonsson & Joachim Jonsson

C-uppsats
Huvudområde: Sociologi
Högskolepoäng: 15 Hp
Termin/år: Vårterminen 2018
Handledare: Anders Ramsay
Examinator: Gunilla Olofsdotter
Kurskod/registreringsnummer: SO048G
Utbildningsprogram: Samhällsvetarprogrammet

Sammanfattning

Ett av dagens stora samhällsproblem är den utbredda otryggheten, framförallt bland kvinnor. Denna otrygghet gäller kvinnor i allmänhet men vi har valt att studera gruppen kvinnliga studenter. Som teoretisk grund för vår studie har vi valt Rachel Pains teori om social exkludering som kortfattat innebär att en rädsla för att utsättas för brott skapar och upprätthåller en exkludering från sociala platser och det sociala livet.

Vi har genomfört en fenomenologisk studie vars syfte har varit att få en ökad förståelse för kvinnors upplevelse av fenomenet otrygghet. Våra frågeställningar var:

- Varför känner sig de kvinnliga studenterna otrygga?
- Hur påverkas de kvinnliga studenterna av sin upplevda otrygghet?

För att få svar på dessa frågor intervjuade vi fem kvinnliga studenter vid Mittuniversitetet som känner sig otrygga när de vistas ensamma utomhus nattetid. Kvinnorna var inom åldersspannet 23–30 år. I kvinnornas redogörelse av sina upplevelser beskrivs framförallt en rädsla för att utsättas för våldsbrott, där särskilda förhållanden som att till exempel vistas ensam på vissa platser, olika stadsmiljöer under dygnets mörka timmar där det är lite folk i rörelse kan ses leda till en ökad känsla av otrygghet. Kvinnorna betonar att denna rädsla kommer ifrån händelser i den direkta närmiljön, men också medias rapportering av det utbredda våldet riktat mot kvinnor.

Abstract

A major problem facing society today is the unsafety that many people feel, especially women. This is an issue affecting women in general, but in this study, we focus on female university students. Our theoretical framework builds upon Rachel Pain's theory about social exclusion. In short, the theory describes how fear of being the subject of crime creates and upholds social exclusion from certain places and social life.

We have conducted a phenomenological study in which we aim to obtain a larger understanding of women's feelings of unsafety. Our research questions were:

- Why do the female students feel unsafe?
- How does the feeling of unsafety affect the women?

To answer our research questions, we interviewed five female students at Mid Sweden University who all feel unsafe when they are alone outside at night. The age span among the participants was 23-30 years of age. When the women describe their own feelings of unsafety, their major concern is to be the subject of violent crime. Certain settings lead to greater feelings of unsafety. For example, being alone at particular places in the city at nighttime. The women stress how occurrence of violent crime against women in their local environment leads to feelings of unsafety. Another factor that plays a part is how the issue is portrayed in the media.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.1 Val av studieområde.....	1
1.1.2 Vad är otrygghet?.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
2. Tidigare Forskning	4
2.1 (O)trygghet	4
2.2 Brottsförebyggande rådet	4
2.3 Forskning i svensk kontext.....	5
2.4 Internationell otrygghetsforskning	6
2.5 Sammanfattning av tidigare forskning	6
3. Teori	8
3.1 Social exkludering	8
3.1.1 Exkludering på grund av erfarenhet av brott	9
3.1.2 Exkludering på grund av ”sub-kriminella” handlingar	9
3.1.3 Exkludering på grund av rädsla för brott	9
3.1.4 Exkludering på grund av konstruerad hotfullhet.....	10
3.1.5 Exkludering på grund av politiska åtgärder och beslut.....	10
4. Metod	11
4.1 Fenomenologi	11
4.2 Materialinsamling	12
4.1.1 Urval	13
4.1.2 Intervjuguide	13
4.3 Analysmetod.....	14
4.4 Validitet och reliabilitet	15
4.5 Forskningsetik	16
4.6 Arbetsfördelning	17
5. Resultat	18
5.1 Känslan av otrygghet.....	18
5.2 Händelser i närmiljö	20
5.3 Riskmedvetenhet	21
5.4 Medias påverkan.....	22
5.5 Åtgärder för trygghetsskapande.....	24

6. Diskussion	27
6.1 Avslutande reflektion	27
6.2 Slutsats	28
6.1.2 Åtgärder för ett tryggare samhälle	29
Referenser	30
Internetkällor	31

1. Inledning

Allt fler kvinnor känner sig otrygga när de vistas ensam utomhus nattetid. Detta konstaterar bland annat Brottsförebyggande rådet i sin årliga trygghetsundersökning (BRÅ 2017, s 116). I den allmänna debatten så är otrygghet ett mycket uppmärksammat och återkommande ämne. Otrygghet är ett samhällsfenomen som i negativ utsträckning kan påverka människors vardag. Det kan bland annat leda till olika typer av begränsningar där människor undviker att vistas på vissa platser vid vissa tidpunkter och så vidare. En situation som i hög utsträckning lyfts fram är den otrygghet människor upplever när de vistas ensam utomhus nattetid. Ovan nämnda faktum menar vi gör otrygghet till ett viktigt och samhällsrelevant ämne som vi valt att studera djupare.

Nedan presenterar vi bakgrunden till vår studie, samt syfte och frågeställningar. Sedan redogör vi för den teori vi valt som grund för studien. Vidare följer ett metodkapitel där insamlings- och analysmetod presenteras. I studiens efterföljande resultatdel beskrivs de resultat som framkommer av analysen. Detta följs upp av ett diskussionsavsnitt som även återkopplar till syfte och frågeställningar.

1.1 Bakgrund

I det här kapitlet presenterar vi anledningen till att vi valde just detta studieområde. Vi redogör även för en del tidigare forskning som är gjord på området.

1.1.1 Val av studieområde

Vi valde att undersöka fenomenet att känna sig otrygg eftersom det är ett mycket viktigt och aktuellt ämne. Om en eventuell otrygghet leder till att människor drar sig för att vistas ensam utomhus så är det ett stort samhällsproblem som bör tas på största allvar och därför är det också av största vikt att forska mer på området.

Vi valde att inrikta oss på kvinnliga studenter vid Mittuniversitetet i Sundsvall som upplever en känsla av otrygghet när de vistas ensam utomhus nattetid. Anledningen till det valet är en enkätstudie riktad mot just denna målgrupp som genomfördes under förra året som visade att 58 % av kvinnorna som svarade kände sig otrygga när de vistas ensam utomhus på natten, medan samma siffra för männen bara var 9,4 % (Eliasson och Jonsson, 2017, s 17). Detta tycker vi är väldigt oroande och vi känner att vi skulle vilja veta *varför* kvinnliga studenter på Mittuniversitetet känner på detta sätt.

1.1.2 Vad är otrygghet?

I uppdraget *Socialt hållbar utveckling 2020 (S2020)*, framtaget av strategisk arbetsgrupp inom social resursförvaltning i Göteborgs Stad, beskriver Cruse Sondén och Olsson hur trygghet respektive otrygghet till stor del handlar om en individs känsla inför framtiden och kommande händelser. En person som är trygg känner ingen större oro inför det som kommer hända, medan en otrygg person upplever framtiden som skrämmande. Otrygghet kan uppstå inom en mängd områden av en individs liv i allt ifrån arbete, ekonomi och relationer, men kan också handla om en fysisk otrygghet där personen fruktar för sin egen säkerhet. Denna fysiska otrygghet belyser individens känsla inför att exempelvis röra sig utanför sin bostad och vistas på olika offentliga platser i stadsmiljö. Här ses en tydlig skillnad mellan dagtid och dygnets mörkare timmar, där betydligt fler människor upplever en större otrygghet under kväll och natt.

Vidare återger Cruse Sondén och Olsson hur otrygghet går att koppla till nivå av brottslighet, men att sambandet inte är självklart. Exempelvis är yngre män den befolkningsgrupp som löper störst risk att utsättas för våld, hot och så vidare. Majoriteten i gruppen yngre män känner dock ingen otrygghet över att vistas utomhus. Ett annat exempel är hur trygghetsfrämjande insatser i ett bostadsområde kan ha en positiv effekt för den upplevda tryggheten trots att den faktiska nivån av brottslighet är konstant. Trygghet respektive otrygghet är således subjektiva upplevelser hos individen, men objektiva förhållanden spelar såklart in. Sett till människors upplevelse av att vistas utomhus under kvällen/natten finns stora variationer mellan olika befolkningsgrupper. Kvinnor, äldre, personer med utrikes bakgrund och personer som bor i flerbostadshus är förhållandevis mer otrygga. Här hänvisas till Brottsförebyggande rådets statistik från 2011 där den största otryggheten ses vid kombinationer av nämnda faktorer. Till exempel upplever 45 procent av äldre kvinnor som bor i flerbostadshus otrygghet över att vistas utomhus under kvällen och natten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att generera en ökad förståelse för kvinnors upplevelse av fenomenet otrygghet. För att uppnå detta har vi valt följande frågeställningar:

- Varför känner sig de kvinnliga studenterna otrygga?
- Hur påverkas de kvinnliga studenterna av sin upplevda otrygghet?

2. Tidigare Forskning

2.1 (O)trygghet

Som tidigare nämnt tar vår studie sin utgångspunkt i Eliasson och Jonsson (2017) som har gjort en B-uppsats i form av en kvantitativ studie som handlar om den upplevda otryggheten som studenter på Mittuniversitetet känner när de vistas ensamma utomhus i Sundsvall. De gjorde denna studie med hjälp av enkäter som skickades ut via mejl till 20 stycken slumpvis utvalda klasser på Mittuniversitetet. Det skickades till 881 studenter varav 184 personer (96 män och 88 kvinnor) svarade, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 20,9 procent (2017, s 11). Eliasson och Jonsson (2017, s 17) beskriver att det finns en mycket tydlig skillnad mellan könen när det handlar om att vistas ensam utomhus på natten. Nästan 80 procent av de tillfrågade männen känner sig trygga medan denna siffra knappt når 23 procent när det gäller kvinnorna. När det gäller en upplevd känsla av otrygghet så svarade 9,4 procent av männen att de känner sig otrygga medan denna siffra för kvinnorna visade att hela 58 procent känner sig otrygga när de vistas ensamma utomhus på natten.

2.2 Brottsförebyggande rådet

Något som tydligt framgår i tidigare forskning på detta område är att kvinnor känner sig mer otrygga än män när de vistas utomhus. Brottsförebyggande rådet (Brå) genomför varje år den nationella trygghetsundersökningen (NTU). Det deltog 11 600 personer i studien och den genomfördes huvudsakligen med hjälp av telefonintervjuer men även ett mindre antal deltog med hjälp av e-post eller webbenkät. Den visade att det bland kvinnor är 30 procent som känner sig mycket/ganska otrygga eller att man helt enkelt undviker att vistas utomhus i sitt eget bostadsområde. När det gäller männen visar samma siffra 9 procent (Brå 2017, s 116).

Brå har även gett ut rapporten *Bebyggelseinriktade åtgärder mot brott och otrygghet*.

Rapporten tar upp åtgärder för att förebygga brott och öka tryggheten i samhället. Bland annat bebyggelseinriktade åtgärder som verkar för att öka tryggheten i och kring bostadsområden. Exempelvis när det kommer till förvaltning av allmänna platser där människor ofta rör sig under dygnets alla timmar (Törnkvist 2002, s 21). För att även visa på hur åtgärder kan anpassas och appliceras i en lokal kontext så tar Törnkvist (2002, s 81) upp bostadsområdet Nacksta i Sundsvall som ett av exemplen. Nacksta lyfts ofta fram som ett problemområde när det exempelvis handlar om ungdomsbrottslighet och missbruk. Där lades fokus på en ökad samverkan och dialog mellan polismyndigheten, kommunen, fastighetsägaren och invånarna när det gällde beslut kring fysiska förändringar i boendemiljön med syfte att öka tryggheten.

En åtgärd som genomfördes var att riva ett större gemensamt garage. Garaget hade länge varit en källa till otrygghet bland invånarna på grund av dess utsatthet då det gällde fordonsbrott.

2.3 Forskning i svensk kontext

Anita Heber (2007) beskriver i sin avhandling *Var rädd om dig!* olika teorier om varför kvinnor känner en rädsla för att utsättas för övergrepp. Denna studie genomfördes med tre olika inriktningar i materialinsamlingen, den innefattar den tidigare forskningen, ett antal intervjupersoner samt dagspressens beskrivningar av rädsla för brott. Hon beskriver att denna rädsla ofta springer ut ur en ständig oro att utsättas för sexuella övergrepp. I många fall går det så långt att kvinnor känner en större rädsla för sexuellt våld än risken att bli dödad (Heber 2007, s 59). Det är dock inte bara det sexuella våldet som skrämmer kvinnor, utan även lindrigare former av övergrepp som till exempel tafsande eller sexuella kommentarer. Dessa typer av trakasserier med sexuella motiv klassificeras inte alltid som ett brott men påverkar i allra högsta grad kvinnors rädsla. Här bygger Heber (2007) på en studie gjord av Madriz (1997, s 60–64), men även en ytterligare studie gjord i Skottland som bland annat visade att sexuella trakasserier kan få effekten att kvinnors rädsla för grövre sexualbrott ökar (Pain, 1993, s 65–68).

I avhandlingen *Trygg stad: diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik* beskriver Listerborn (2002, s 8) hur det inom forskning och samtal med kvinnor framgått att risken att utsättas för våldtäkt upplevs som det största hotet när det handlar om brott. Från och med 1960-talet och framåt har människors rädsla för att utsättas för brott varit föremål för en mängd statistiska undersökningar, framförallt i västvärlden. Vad som i regel lyfts fram i undersökningarna är att kvinnor är mer rädda för att utsättas, men mindre utsatta för brott jämfört med män. Dessa undersökningar har dock mottagit en del kritik från exempelvis feministiska kriminologer, sociologer och geografer. Kritiken har riktats mot att den traditionella framställningen i forskning inte tar hänsyn till de brott som mest frekvent drabbar kvinnor. Istället är det bara de allra grövsta brotten som anmäls. Exempelvis kommer sällan upplevda hot till polisens kännedom.

Vidare menar Listerborn (2002, s 9) att det finns en komplexitet i framställningen av ”den farliga staden”. Detta på grund av att det både finns en reell och en upplevd verklighet. Till exempel så visar brottsstatistiken att den generella brottsligheten inte ökar och att de flesta våldsbrott sker i hemmiljö mellan människor som är bekanta med varandra. Ändå sker en ständig framställning av det offentliga rummet som den farligaste platsen. Däremot säger

statistiken som nämnt inte så mycket om händelser som människor upplever som hotfulla, men som aldrig anmäls eller helt enkelt inte går att kategorisera som brott.

2.4 Internationell otrygghetsforskning

Ett exempel på en studie som belyser området med otrygghet på offentliga platser är Lane, Gover och Dahod (2009, s 172–73) som beskriver hur kvinnor upplever en större rädsla för att bli utsatta för brott än vad män gör, men att det är män som är mer benägna att bli utsatta. Kvinnor är dock mer utsatta när det handlar om sexuella övergrepp och våld i hemmet. Studien, som innefattar enkätsvar från 449 studenter vid ett universitet i USA, visar bland annat på hur den största skillnaden mellan män och kvinnor då det handlar om rädsla att bli utsatt för brott ligger i upplevd risk för sexuellt våld.

Ett annat exempel av internationell forskning på området är Ratnayake (2017, s 73) som har undersökt hur universitetsstudenter i en stad i Australien upplever centrala områden i staden under nattetid. Studien är av typen ”mixed-method” och innefattar en enkätundersökning, men också andra metoder, exempelvis att studiedeltagare fått spela in sig själva när de vistas i stadsmiljön. Resultatet visar på hur rädsla för att bli utsatt för brott leder till att studenterna aktivt undviker vissa centrala områden under nattetid. Upplevelsen av otrygghet varierar efter faktorer som hög/låg närvaro av andra människor och möjligheten att snabbt kunna ta sig till en ”säker plats”.

En ytterligare studie är Bastomski och Smith (2017, s 71–72) som i sin studie, vilken bygger på en enkätundersökning, fokuserar på hur kvinnor och män har skilda upplevelser när det handlar om ”public incivility”, vilket på ett ungefär skulle kunna översättas till ohyfsat socialt beteende. Begreppet innefattar relativt milda normbrytande beteenden till sådant som av omgivningen kan uppfattas som reellt hotfullt. Det kan exempelvis handla om situationer som uppstår i trängsel, vilket kan innefatta knuffar, verbala tillmälen och så vidare. Studiens resultat visar att kvinnor i högre utsträckning upplever ett obehag på grund av dessa situationer, vilket också påverkar det emotionella välmåendet. Detta leder bland annat till att kvinnor anpassar och begränsar sig i form av att man undviker vissa offentliga platser där risken att utsättas upplevs vara högre.

2.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Det som genomsyrar vårt kapitel med tidigare forskning är faktumet att kvinnor är betydligt mer otrygga än män. Detta tydliggörs i Brå (2017) där 30 procent av kvinnorna uppger att de

känner sig otrygga när de vistas utomhus, och där motsvarande siffra för män är 9 procent. Vad otryggheten anses bestå i kan till viss del variera, men ett återkommande inslag handlar om rädsla för att utsättas för sexuellt våld. Detta beskriver exempelvis Lane, Gover och Dahod (2009). Det är dock inte enbart risken att utsättas för grovt sexuellt våld som skapar en otrygghet hos kvinnorna. Sexuella trakasserier och kränkningar, men också mindre normbrytande beteenden som inte går att kategorisera som brott, kan också bidra till att skapa en ökad känsla av otrygghet, vilket tas upp av Pain (1993) och Bastomski och Smith (2017). I vår undersökning använder vi oss av den tidigare forskningen som förförståelse av ämnet och som grund att bygga vidare på då vi vill undersöka vad kvinnornas upplevelse av otrygghet består i.

3. Teori

I detta kapitel kommer vi att presentera den teori som vår studie bygger på. Det teoretiska ramverk som vår studie utgår ifrån baseras på Rachel Pains artikel *Gender, Race, Age and Fear in the City* (2001) där hon beskriver sin teori kring social exkludering och dess inverkan på människors upplevda rädsla över att utsättas för brott.

Pain (2001, 899) menar att rädsla för att bli utsatt för brott är ett fenomen som starkt präglar livet i urbana stadsmiljöer. Här går det att se stora sociala skillnader, vilka i mångt och mycket skapas i konstruerandet av människors sociala identiteter. När Pain beskriver sociala identiteter fokuserar hon främst på identitet utifrån kön, ålder och ras eftersom dessa markörer har varit mest framträdande i forskning och offentlig debatt. Här menar hon att det finns tydliga diskurser i hur olika sociala grupper framställs, det vill säga ofta som både offer och förövare på samma gång. Exempelvis ses olika grupper av yngre människor som antingen hotfulla eller hotade när det kommer till risken att utsättas för brott. Färgade människor USA framställs i regel utifrån positionerna förövare eller offer. Det finns också tydliga skillnader i framställningen av kön, där män ses som orädda och eventuellt hotfulla medan kvinnor ses som rädda och passiva.

Pain (2001, 899) beskriver även problematiken i att vissa platser nästan per automatik framställs som mer otrygga. Här påvisas exempelvis kontrasten mellan det offentliga och privata, men det kan också handla om fattiga bostadsområden i jämförelse med rika villaförorter. Ofta när det talas om otrygghet och rädsla för att utsättas för brott så är det på offentliga platser i möten med främlingar som detta sker. Detta menar Pain inte tar hänsyn till den rädsla som kan ha sitt ursprung i människors privata sfär, till exempel på grund av våld i nära relationer. Poängen är att det som människor upplever i hemförhållanden eller på ”semioffentliga” platser som exempelvis en arbetsplats också kommer ha en stor betydelse för människors upplevelse av otrygghet på offentliga platser.

3.1 Social exkludering

Rachel Pain menar att social exkludering är en faktor som ligger till grund för rädslan att bli utsatt för brott. När Pain talar om social exkludering så menar hon att man känner sig utestängd från sociala sammanhang på grund av sin religion, sitt kön, sin hudfärg eller liknande. En stor del av de brott som Pain syftar till är olika typer av brott som skapar en otrygghet i samhället, det kan handla om olika överfalls- eller sexualbrott som till exempel

trakasserier eller våldtäkt. Pain menar att denna exkludering i stor utsträckning har att göra med maktrelationerna som existerar i samhället, exempelvis mellan män och kvinnor (Pain 2001, s 902).

Rachel Pain visar på hur rädsla för att utsättas brott kan förstås ur ett teoretiskt ramverk kring social exkludering. Rädsla för att utsättas för brott både skapar och upprätthåller exkludering från det sociala livet, exempelvis när det handlar om att vistas på offentliga platser. Detta sker på fem olika sätt: exkludering på grund av erfarenhet av brott, exkludering på grund av ”sub-kriminella” handlingar, exkludering på grund av rädsla för utsättas för brott, exkludering på grund av konstruerad hotfullhet och slutligen exkludering på grund av politiska åtgärder och beslut. Vi kommer här nedan närmare beskriva dessa fem typer av exkludering.

3.1.1 Exkludering på grund av erfarenhet av brott

Denna typ av exkludering grundar sig i att man själv har blivit utsatt för brott. Pain (2001, s 902) beskriver att om en redan underordnad grupp blir utsatt för våldsbrott så spår detta på den individens redan marginaliserade ställning. Ett exempel som Pain tar upp handlar om hur feministisk teori belyser en problematik där kvinnor ses som underordnade män i en makthierarki och att detta är orsaken till de sexualbrott som riktas mot kvinnor. Pain (2001, s 902) menar att den typen av brott är en förlängning av den makt som män utövar mot kvinnor.

3.1.2 Exkludering på grund av ”sub-kriminella” handlingar

Detta är en form av exkludering som bildas av ”små” kriminella handlingar. Här inkluderas trakasserier men även smädelser som sexism, rasism eller andra typer av personangrepp. Dessa ”sub-kriminella” handlingar påminner människor om deras sårbarhet när det gäller att bli utsatta för brott och det leder då till en ökad rädsla och exkludering. I detta fall kan en sådan rädsla ta i uttryck att man börjar förändra sitt beteende, man kanske undviker vissa platser eller inte vågar vistas utomhus vissa tider och så vidare. (Pain 2001, s, 902).

3.1.3 Exkludering på grund av rädsla för brott

Pain (2001, s 902) beskriver att det inte bara är kriminella eller ”sub-kriminella” handlingar som leder till exkludering, utan att själva rädslan i sig kan leda till att vissa grupper exkluderas. Det kan handla om att en ”underordnad” person t.ex. blir tvungen att vidta försiktighetsåtgärder i sitt dagliga liv, att man känner sig begränsad och undviker sociala platser och aktiviteter och så vidare. Denna exkludering drabbar främst de redan socialt eller

ekonomiskt utsatta, och spär i och med det på deras redan marginaliserade tillvaro (Pain 2001, s 902).

3.1.4 Exkludering på grund av konstruerad hotfullhet

En betydande del av den otrygghet som människor upplever beror på en rädsla inför ”främlingen”, det vill säga en rädsla grundad på stereotyper inför det som i någon form upplevs som avvikande och vara ett hot för samhällliga normer och värderingar. Det kan exempelvis handla om unga män, etniska minoritetsgrupper, hemlösa eller människor med psykiska sjukdomar. Paradoxalt nog är det denna typ av grupper, vilka upplevs som hotfulla, som i själva verket är mest utsatta när det kommer till våldsbrott (Pain 2001, s 902).

3.1.5 Exkludering på grund av politiska åtgärder och beslut

Pain (2001, s 902) menar att politiska åtgärder och beslut som syftar till att öka tryggheten för vissa grupper, ofta gör det på bekostnad av andra grupper. Det finns så att säga en underförstådd hotbild från de människor som befinner sig utanför ”ramen” som man vill skydda sig ifrån. Att skapa ”säkra platser” i den urbana miljön kan få en direkt motsatt effekt då det i sin tur leder till en ökad rädsla, isolering och social exkludering, där konsekvenserna blir störst för redan marginaliserade grupper.

Vår studie undersöker varför kvinnliga studenter på Mittuniversitetet känner sig otrygga när det vistas utomhus. Den tidigare gjorda studien och övrig tidigare forskning påvisade tydliga tecken på att kön påverkar graden av otrygghet vilket är en tydlig form av social exkludering. Slutligen så menar vi att teorin om social exkludering är ett teoretiskt ramverk som väl passar vår studie på grund av att vi undersöker otrygga kvinnors upplevelser. Kvinnorna har således erfarenhet av den sociala exkludering som Pain beskriver och därför kommer denna teori att utgöra en grund för studien samt genomsyra vår resultatdel och avslutande diskussion.

4. Metod

I metodkapitlet kommer vi att beskriva den metod vi använder oss av och hur vi samlat in vårt material. Vi kommer även att redogöra hur vi försäkrar oss om god validitet och reliabilitet samt vilken analysteknik som ligger till grund för vårt resultat.

4.1 Fenomenologi

Vår studie bygger på en fenomenologisk ansats. Kvale och Brinkmann (2014, 44–45) anger hur fenomenologi i kvalitativ forskning ofta handlar om att försöka förstå och beskriva sociala fenomen utifrån studieobjektens personliga perspektiv och upplevelser. Det centrala är således människors upplevelser och uppfattning av sin omvärld. Det handlar mer om att så omfattande som möjligt beskriva, än att förklara och analysera fenomenet för att på så vis skapa en djupare förståelse. Genom att se till flera personers gemensamma upplevelser vill man nå fenomenets ”väsen”, det vill säga den del av upplevelsen som är beständig och delas av flera människor.

Creswell och Poth (2017, 75) beskriver hur fenomenologiska studier fokuserar på att hitta det gemensamma meningsinnehållet i ett antal individers upplevda erfarenheter av ett specifikt fenomen eller begrepp. Det handlar om att synliggöra och beskriva människors delade upplevelser av ett fenomen där den personliga upplevelsen lyfts ur sitt sammanhang för att kunna beskriva en ”universell essens”, det vill säga själva kärnan av fenomenet. Ett fenomen kan vara av många olika typer, men bör vara något som av människor kan upplevas som diffust och inte helt enkelt att förklara. Vanliga fenomen att studera kan exempelvis vara människors upplevelser av sorg, ilska och utanförskap. När forskaren sedan ska hitta och beskriva intervjupersonernas gemensamma meningsinnehåll ligger fokus på två frågor: *vad* intervjupersonen har upplevt och *hur* den har upplevt det.

Vidare tar Creswell och Poth (2017, 76–77) upp ett antal punkter som kan känneteckna fenomenologiska studier och således bör inkluderas. Dessa punkter, vilka vi använder oss av i vår studie är:

- Ett tydligt fenomen som går att avgränsa i ett begrepp.
- Studiedeltagare som har upplevt fenomenet i fråga. Antalet kan variera, men vanligt är att det rör sig om 3–4 personer i en mindre studie och upp till 10–15 vid en större.

- ”Filosofisk diskussion” eller reflektion över fenomenet. Här berörs frågor som skillnaden i subjektiva (personliga) och objektiva (delade) upplevelser av ett fenomen och hur relationen mellan dessa ser ut.
- Materialinsamling där det vanligaste tillvägagångsättet är genom intervjuer med personer som har upplevt fenomenet. Metoden är dock inte helt begränsad till intervjuer utan kan också innefatta observationer och dokument.
- En systematisk analysmetod som bygger på att sortera ut analysenheter i form av signifikanta uttalanden (*significant statements*) och kategorisera in dessa i bredare och mer övergripande teman.
- Den sista delen i analysen handlar om att sammanfoga intervjupersonernas förmedlade upplevelser för att nå ett gemensamt meningsinnehåll av fenomenet som undersöks.

4.2 Materialinsamling

Det material som vi använder oss av i vår studie samlade vi in med hjälp av samtalsintervjuer som vi genomförde öga mot öga. Tvärtemot kvantitativa undersökningar som till exempel kan bestå av enkäter så fokuserar det kvalitativa tillvägagångsättet på att få fram djupare och mer uttömmande svar, vilket också skapar större möjligheter till följdfrågor (Esaiasson et al. 2012, s. 251). Orsaken till att vi valde att genomföra fysiska intervjuer istället för exempelvis telefonintervjuer är att vi ville kunna uppfatta intervjupersonernas kroppsspråk och känslouttryck. I och med detta får vi bättre förutsättningar till väl anpassade följdfrågor som leder intervjun i önskvärd riktning.

Vi valde att intervjua fem kvinnliga studenter på Mittuniversitetet som uppgett att de känner sig otrygga i utomhusmiljö, i synnerhet under dygnets mörka timmar. Dessa intervjuer genomfördes med ett semi-strukturerat upplägg, även kallat för halvstrukturerad intervju. Detta är ett bra val för oss eftersom vi ville kunna styra intervjun i önskad riktning samtidigt som vi ville behålla en öppenhet i intervjuerna och låta dem ta egna vägar och få sin egen karaktär. Intervjuerna är strukturerade i den bemärkelsen att vi ställer samma utgångsfrågor till alla respondenter, dock med möjlighet att anpassa följdfrågorna beroende på svaren så att vi täcker in de områden som vi ursprungligen ville få svar på.

Denna typ av intervju menar Gillham (2008, s 103, 114) karaktäriseras av att frågorna kan vara öppna, och således kan svaren ta olika vägar. Öppna frågor leder också till mer uttömmande svar och respondenterna ges möjlighet att ytterligare utveckla sitt resonemang.

Eftersom vårt mål var att nå just personliga och uttömmande svar så anser vi att denna metod var lämplig för vår studie.

4.1.1 Urval

För att få en bra kvalitet på vår undersökning valde vi att intervjua personer som vi redan på förhand visste kände sig otrygga när de vistas ensamma utomhus. Eftersom att vi i vår studie strävar efter att generera en ökad förståelse av fenomenet otrygghet, så är det viktigt att intervjupersonerna upplever otrygghet i denna kontext. Detta menar Creswell och Pott (2017, s 77) är väldigt centralt i en fenomenologisk studie, att just intervjua människor som har upplevt eller har erfarenhet av det fenomen som undersöks.

Vi inledde vårt urval med hjälp av ett strategiskt urval, det var ett krav från vår sida att kvinnorna studerade på Mittuniversitetet i Sundsvall eftersom enkätstudien som ligger till grund för vår studie genomfördes där. I nästa steg valde vi ut tre stycken program där en betydande andel av studenterna är kvinnor, dessa program var sjuksköterskeprogrammet, ekonomprogrammet och beteendevetarprogrammet. Till studenterna på dessa tre program skickade vi ut ett mejl där vi beskrev vår studie och förutsättningarna för att delta. För att få delta i studien krävdes att man själv upplever otrygghet när man vistas ensam utomhus nattetid.

Vid det laget var vår förhoppning att vi skulle få minst fem stycken respondenter till vår studie, men det visade sig att vi bara fick svar från två kvinnor, vilket gjorde att vi blev tvungna att hitta en alternativ lösning för att fylla vår tänkta kvot av intervjupersoner. Det vi gjorde då var att genomföra ett så kallat "snöbollsurval" som innebär att man frågar kvinnorna man intervjuat om de i sin tur känner någon som passar för att delta i studien (Esaiasson et al, 2012, s 189). Denna metod hjälpte oss att få tag i resterande tre respondenter till vår studie.

4.1.2 Intervjuguide

Inför intervjuerna formulerade vi en intervjuguide som vi sedan använde under intervjuerna. Vi började med att strukturera in frågorna under tre olika teman: "Vad har du upplevt?" "Hur har du påverkats av det?" samt "Vad tycker du att samhället kan göra?" (se Bilaga 1). Dessa frågor utformades för att kunna besvara våra frågeställningar och vårt syfte. En viktig sak för att skapa en väl utformad intervjuguide beskriver Esaiasson et al. (2012, s 264–265) där de menar att både formen och innehållet är av stor vikt vid konstruerandet av den. Med innehåll menas att frågorna som ställs måste knyta an till undersökningens problemställning.

När det sedan gäller formen så menar Esaiasson et al. (2012, s 264–265) att man bör försöka skapa en dynamisk situation där samtalet hålls levande. Intervjupersonerna skall hela tiden under samtalets gång känna sig motiverade att berätta om sina erfarenheter och upplevelser. Detta efterföljde vi genom att ställa huvudfrågor och sedan följdfrågor baserade på vilka svar vi fick. Vi ville alltså inte ha en fast struktur utan vi ville under intervjuernas gång ställa följdfrågor anpassade till den specifika intervjusituationen. De frågor vi ställde valde vi att ha så öppna som möjligt så att kvinnorna fick möjlighet att berätta mer ingående om deras upplevelse av otrygghet när de vistas ensamma utomhus. En annan viktig detalj som Esaiasson et al. (2012, s 264–265) beskriver är vikten av att som intervjuare ställa korta frågor medan man låter respondenterna svara så långt som möjligt.

Intervjuerna genomfördes öga mot öga med varje respondent. Vid varje intervju medverkade enbart en av oss för att få kvinnorna att känna sig mer bekväma och inte behöva öppna sig för flera personer samtidigt. Det är också viktigt att reflektera över hur intervjusituationen påverkas av att vi som intervjuare är män som intervjuar kvinnor om potentiellt obehagliga upplevelser. Det är exempelvis möjligt att kvinnorna upplever det som svårare att berätta om sina upplevelser för en man än vad det hade varit att berätta för en annan kvinna. Intervjuerna utfördes under totalt tre dagar, i ett förbokad rum på Mittuniversitetets bibliotek i Sundsvall. Längden på intervjuerna var cirka 30 minuter och spelades in med hjälp av våra mobiltelefoner. Datamaterialet från inspelningarna transkriberade med hjälp av hörlurar, där allt som sades skrevs ner ordagrant.

4.3 Analysmetod

Analysen i vår uppsats genomfördes med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Gillham (2008, s 183) menar att detta är en metod som främst används för att analysera transkriberat datamaterial från intervjuer. Det finns flera exempel på hur en kvalitativ innehållsanalys kan göras, men ett återkommande drag är att för det första tillägna sig en överblick över sitt material där segment som är av relevans för undersökningen kan sorteras ut. Gillham (2008, 184–86) beskriver hur detta kan göras genom att ”identifiera substantiella uttalanden”. Genom att läsa det transkriberade materialet får forskaren en uppfattning om vad som är relevant för undersökningen och således värt att markera. Nästa steg handlar om att utifrån de uttalanden som markerats i transkriberingarna skapa kategorier. Kategorierna kan sägas representera det egentliga meningsinnehållet i intervjupersonernas svar. Dessa kategorier bör vara så deskriptiva som möjligt för att ge en så tydlig bild av materialet som möjligt. Slutligen är ett

vanligt tillvägagångsätt att sortera in sina kategorier i huvudkategorier, så kallade teman. I vår resultatdel presenteras varje tema med ett antal exemplifierande citat från intervjumaterialet.

Metoden som beskrivs ovan stämmer även bra överens med det som Creswell och Poth (2017, 201) anger som en lämplig dataanalysmetod anpassad för fenomenologiska studier. I korthet handlar denna metod om att på liknande sätt sortera ut ”signifikanta uttalanden” för att sedan gruppera in dessa i bredare teman. Vad som är utskiljande för fenomenologiska studier är en avslutande beskrivande del där forskaren visar på ”essensen” av fenomenet i fråga. Fokus ligger återigen på frågorna *vad* intervjupersonerna har upplevt och *hur* de har upplevt det.

I vår analys lästes det transkriberade materialet igenom noga för att kunna markera det som vi upplevde var substantiella uttalanden. Alla markerade uttalanden lades sedan in i ett Exceldokument där de gavs deskriptiva rubriker, vilket underlättade vidare kategorisering. Nästa steg var att reducera rubrikerna till övergripande teman. De teman vi kom fram till var ”känslan av otrygghet”, ”händelser i närmiljö”, ”riskmedvetenhet”, ”medias påverkan” och ”åtgärder för trygghetskapande”.

4.4 Validitet och reliabilitet

Vi tar hänsyn till begreppsvaliditeten genom att på ett korrekt sätt följa vår ovan nämnda analysmodell. Därmed så undviker vi systematiska fel (Esaiasson et al. 2012, s 57–58). Våra frågeställningar som handlar om att hitta det gemensamma innehållet i respondenternas svar, samt hur de påverkas av denna upplevda otrygghet. Detta menar vi utförs korrekt eftersom att vi grundar vår analys utifrån noggrann kodning av substantiella uttalanden ur intervjumaterialet.

För att säkerställa att vårt insamlade material håller en hög kvalitet och är så relevant som möjligt så har vi intervjuat fem kvinnliga studenter på Mittuniversitetet som alla känner sig otrygga när de vistas ensamma utomhus på natten. För att ytterligare säkerställa att vi fick fram respektive kvinnas upplevelser och erfarenheter, och undvika systematiska fel, var det viktigt att våra intervjufrågor var väl utformade och relevanta för ämnet. Det uppnår vi genom att på förhand vara väl insatta i problemområdet genom att läsa relevant facklitteratur och vetenskapliga artiklar.

En annan viktig faktor som vi tar hänsyn till är reliabilitet. Det beaktar vi genom att undvika osystematiska fel, vilka exempelvis kan bestå av slarvfel under insamling och bearbetning av materialet (Esaiasson et al. 2012, s. 63). Eftersom vår studie baseras på intervjuer är det

framförallt här, och i medföljande transkriberingsarbete, som osystematiska fel riskerar att uppstå. Det kan till exempel röra sig om att man hör fel eller att det sker slarvfel vid sammanställningen. För att i så hög utsträckning som möjligt undvika denna problematik spelade vi in intervjuerna så att vi kan gå tillbaka till materialet och på så vis säkerställa att inte osystematiska fel uppkommer. Att vi är två personer som gör studien och kontrollerar varandra i det löpande arbetet leder också det till en ökad reliabilitet.

4.5 Forskningsetik

En mycket viktig sak att ta hänsyn till när man samlar in material är den forskningsetiska aspekten. När vi samlade in intervjuerna så gjorde vi etiska överväganden för att säkerställa samtyckes-, informations-, konfidentialitets- samt nyttjandekravet. Informationskravet handlar om att man måste informera de berörda om forskningens syfte (Vetenskapsrådet 2002, s 7). Detta krav såg vi till att upprätthålla genom att tydligt beskriva för respektive intervjuperson vad studien kommer att handla om. Samtyckeskravet innebär att respondenterna måste ha godkänt sitt deltagande i studien (Vetenskapsrådet 2002, s 9). För att säkerställa detta var vi tydliga med att deltagandet var frivilligt och att man som respondent när som helst kan dra sig ur.

När det gäller konfidentialitetskravet så handlar det om att personuppgifterna på deltagarna i studien förblir dolda och således inte lämnas ut (Vetenskapsrådet 2002, s 12). Detta säkerställde vi genom att redan vid första kontakten med intervjupersonerna försäkra dem om att deras personuppgifter förblir anonyma. För att säkra respondenternas anonymitet har de getts fingerade namn. Ingen information som tas upp i och med deras uttalanden är av den karaktär att deras identiteter kan avslöjas. Exempelvis har specifika orter som nämns i intervjumaterialet tagits bort.

Den fjärde och sista forskningsetiska aspekten som vi tog hänsyn till i vår studie kallas Nyttjandekravet. Detta krav innebär att de uppgifter som vi har samlat in enbart kommer att användas till forskningsändamål (Vetenskapsrådet 2002, s 14). För att säkerställa detta så informerade vi respondenterna om att deras intervjuer kommer att användas i en C-uppsats som framförallt kommer att läsas av handledare och opponenter. Vi har ingen avsikt att sprida dessa uppgifter vidare.

4.6 Arbetsfördelning

Vi som uppsatsförfattare har valt att arbeta tillsammans under hela studiens gång, vi har däremot delat upp arbetet i olika stycken som vi skrivit var för sig för att sedan sammanlänka till en helhet. Båda har skrivit löpande under hela uppsatsens gång och vi har hjälpts åt vad gäller synpunkter och infallsvinklar. Vi har försökt att dela upp vårt arbete så att det inte tydligt ska framgå att det är två författare i en text. Samarbetet oss emellan har gått väldigt bra och det har inte uppstått några komplikationer under vägen.

5. Resultat

Vi inleder denna del med att kort presentera våra intervjupersoner. För att bevara deras anonymitet har vi fingerat deras namn.

Maria 23 år.

Lisa 26 år.

Kajsa 23 år.

Anna 30 år.

Sara 24 år.

Vårt resultatkapitel är disponerat i fem stycken teman där vi valt ut ett antal exemplifierande citat ur intervjuerna. Dessa teman kommer vi att beskriva här nedan.

- *Känslan av otrygghet* - Detta tema belyser själva känslan av att vara otrygg och vad den känslan består i.
- *Händelser i närmiljö* - I det här temat beskriver kvinnorna sina egna erfarenheter, både genom sina egna och andras upplevelser.
- *Riskmedvetenhet* - I den här delen så beskriver kvinnorna hur deras känsla av otrygghet leder till ett risktänkande där man anpassar sitt beteende.
- *Medias påverkan* - När det gäller denna del så innefattar det kvinnornas misstro mot myndigheter samt hur de upplever att media påverkar känslan av otrygghet.
- *Åtgärder för trygghetsskapande* - Det avslutande temat tar upp kvinnornas tankar och idéer kring vad samhället kan göra för att öka tryggheten.

5.1 Känslan av otrygghet

Intervjuerna som vi genomförde tog sin utgångspunkt i kvinnornas upplevda känsla av otrygghet, det vill säga hur de själva sätter ord på sin upplevelse. Ett återkommande inslag i kvinnornas berättelser handlar om en fysisk utsatthet. En otrygghet i att så att säga inte kunna försvara sig om en hotfull situation uppstår.

- **Lisa:** *Ja, det är väl framförallt, det är väl inget speciellt så utan mer själva känslan av att man är oskyddad, själv, ja men ingen ser och hör om det skulle hända nånting, så känner man sig väl kanske inte trygg i att man kan få hjälp till exempel.*

- **Kajsa:** *Oj, ja men delvis så är det nog min kroppsbyggnad. Jag känner ju inte att jag kan försvara mig alla gånger, om det skulle hända nånting, sen är jag ju inte sådär jättesnabb heller.*

På samma sätt skapar den fysiska utsattheten en tanke på att män inte känner samma otrygghet på grund av bättre fysiska förutsättningar, eller att män i alla fall har en större tilltro till sin förmåga att försvara sig.

- **Anna:** *Jag tänker att män ofta tänker att dom ändå kan klara sig, att dom är starkare och så och därför inte är otrygga.*
- **Sara:** *Det verkar ofta som att män tänker att det inte kan hända dom något.*

Detta kan kopplas till Pain (2001, s 899) som menar att det finns en problematik i hur kön framställs i relation till vissa egenskaper, exempelvis att kvinnor ofta till sin natur ses som rädda och passiva, medan oräddhet ses höra till manlighet.

Gemensamt för flera av kvinnorna är att otryggheten ofta tar sitt ursprung i en typ av ”skräckscenarier”. Det vill säga tänkbara händelser som förvisso upplevs som relativt osannolika, men inte omöjliga.

- **Maria:** *Nej, men det är väl en rädsla i så fall. Det är väl en rädsla för att något ”ont”, eller ”dumt”, eller ”elakt” ska hända mig. Typ ”kommer någon att göra illa mig?” eller kommer jag bli bortrövad, asså det är väl typ sånna... Man har väl skräckscenarier liksom i huvudet (...).*
- **Lisa:** *Men det är ju inte så att jag går och är rädd hela dagarna att bli våldtagen eller misshandlad eller rånad till exempel utan det är ju mer den här känslan av att det sker ju faktiskt då och då i landet och rätt var det är så kan det ju vara en själv, och det är väl den otryggheten eller vad säger man, känslan som är obehaglig.*

Dessa yttranden exemplifierar en otrygghet i att inte till fullo veta vad som kommer hända. Det handlar främst inte om vad man själv har utsatts för utan mer om vad som har hänt andra och potentiellt riskerar att hända en själv. Till viss del kan detta relateras till Pain (2001, s 902) och det som beskrivs som ”exkludering på grund av rädsla för brott”. Här innefattas själva rädslan i sig och hur den inverkar begränsande på individens liv.

5.2 Händelser i närmiljö

Detta tema handlar om vilken typ av händelser som intervjupersonerna själva, eller någon till dem närstående, har upplevt. Det framkommer en tydlig bild av att vissa typer av händelser är mycket vanligt förekommande och att de flesta kvinnor vid något tillfälle har blivit utsatta. Här innefattas framförallt det som kan benämnas som sexuella trakasserier och ofredanden. Det kan röra sig om allt från tafsningar till andra kränkningar som skapar ett obehag. I kvinnornas berättelser framstår krogmiljön som en särskilt utsatt plats där sexuella trakasserier är mer vanligt förekommande än på andra platser.

- **Anna:** (...) *trakasserier absolut, det tror jag att dom flesta kvinnor har varit med om.*
- **Lisa:** *Ja absolut, det händer ju nästan varje gång man är, framförallt ute på krogen skulle jag säga och i den miljön.*

En anledning till att krogen upplevs som en riskabel plats är förekomsten av alkohol, vilket anses kunna leda till att människor agerar omdömeslöst. I sammanhanget handlar det framförallt om män som inte alltid förstår, eller struntar i, att deras agerande kan upplevas som obehagligt och hotfullt.

- **Maria:** (...) *det är väl främst på krogen det blir ju såhär trakasserier och grejer, men asså, när fulla män dansar. Det är väl typ det. Det går lite för långt när dom inte riktigt inser det själv.*
- **Sara:** *Jag går knappt på krogen längre, har typ tappat lusten. Och skulle jag gå ut så blir det definitivt inget dansgolv, det kan jag säga, många killar tror dom kan göra lite vad dom vill.*

Det blir också tydligt att händelser i den lokala närmiljön har stor betydelse när det kommer till upplevelsen av otrygghet. På frågan om händelser som sker i närmiljö har en större påverkan på den upplevda otryggheten blir det tydligt att händelser som sker på för personerna bekanta och familjära platser har en större påverkan då det i högre utsträckning känns som att det rör en själv.

- **Anna:** *Ja, det är klart de gör, men alltså man hör ju mycket om dom här hemska sakerna som händer, så att det är det som man ser och det som man tänker att det kan*

hända, sen blir det ju ännu mera när det händer saker nära en, så blir det ju mer verkligt på nått sätt, om man till exempel känner igen platserna.

- **Kajsa:** *Nja men det är lite olika, men om jag är här och det händer nått där man bor så känns det lite obehagligt men händer det nere i Malmö, så känns det ju som att det är stökigt där ändå, jag tror inte att det drabbar mig lika mycket. Det är mer om det händer där jag brukar vara.*

Kvinnornas berättelser om vad de själva har blivit utsatta för kan kopplas till Pain (2001, s 902) och hennes resonemang om social exkludering utifrån ”sub-kriminella” handlingar. ”Sub-kriminella” handlingar berör sådant som inte kan kvalificeras som grövre brott, men som ändå i vissa sammanhang kan vara straffbart. Det kan handla om trakasserier men också diskriminering i form av exempelvis sexism och rasism. Många av de händelser som kvinnorna beskriver handlar om olika typer av sexuella trakasserier, ofta i krogmiljö, vilket skapar en känsla av otrygghet hos kvinnorna.

5.3 Riskmedvetenhet

En tydlig tendens i kvinnornas svar visade hur deras upplevda otrygghet påverkar deras vardagliga liv och hur de blir begränsade i sin tillvaro. Till exempel särskilda omständigheter som leder till ökad otrygghet samt ett antal specifika platser där känslan av otrygghet är som störst. För att få dessa svar ställde vi frågor som: *känner du att du blir begränsad av din känsla av otrygghet och i så fall hur?*

Ett tydligt mönster i kvinnornas svar handlade om en begränsning av deras rörelsemönster i staden:

- **Kajsa:** *Nja, förut så sprang jag efter ån, men då hörde jag att det var nån våldtäkt där så nu vågar jag inte springa där längre, så det undviker jag och nu springer jag på gator. Lite sämre underlag men, men.*
- **Maria:** *Jo, men det är väl främst i såna här situationer som att gå hem, gå ut och gå, och från krogen så tar jag ju alltid en taxi hem. Jag skulle ju aldrig gå hem och det är ju klart att man alltid går och har en baktanke nej men att ”den där ser lurig ut”*

(skratt). Man kanske undviker stora grupper, kanske någon enstaka kille som ser lite väl full ut.

- **Anna:** *Alltså jag vet inte om jag undviker, men man kanske åtminstone tänker till lite, hur man rör sig och vart man rör sig.*

Ett annat tydligt mönster som framgick vid intervjuerna var att kvinnornas rädsla ökade kraftigt vid mörker.

- **Lisa:** *Nja, jag skulle vilja säga att det inte handlar om egentligen tider utan det handlar nog mer om platser där det inte rör sig mycket folk, framförallt i skydd av mörkret. Det gör mig skraj.*

- **Anna:** *Alltså, jag har inte så bra koll på platser så, men rent sådär allmänt så är det väl men parker om det är mörkt, tunnlar. Där man liksom, där folk kan gömma sig men även där det inte rör sig så många människor.*

Dessa uttalanden visar tydligt att kvinnor känner sig begränsade när de vistas ensamma utomhus, framförallt på natten. Detta stämmer väl överens med Pains (2001, s 902) teori om social exkludering på grund av rädsla att bli utsatt för brott. Att kvinnorna inte vågar röra sig på vissa platser vid vissa tidpunkter, trots att de själva inte har utsatts för några våldsbrott visar tydligt att dessa kvinnor har en kraftig rädsla för att utsättas för brott. I Marias yttrande ovan ser vi även tecken på vad Pain (2001, s 902) beskriver som social exkludering på grund av konstruerad hotfullhet. Det handlar om olika typer av grupper som kan ses som hotfulla, i Marias fall “en kille som ser full ut”. I detta fall så känner sig Maria utsatt på grund av den konstruerade bilden av “fulla unga män”.

5.4 Medias påverkan

När man läser kvinnornas svar så märker man att media och dess rapportering har en stor inverkan på deras känsla av otrygghet. Kvinnorna beskriver hur de läser saker på nätet, ser

saker på tv och så vidare, och detta ökar i hög grad deras rädsla att vistas ensam utomhus, framförallt kring platser som i media beskrivs som farliga. För att få dessa svar ställde vi frågor som: *tror du att medias rapportering bidrar till din känsla av otrygghet?*

En tydlig gemensam nämnare i kvinnornas svar är att de anser att medias rapportering i mångt och mycket bidrar till en ökad känsla av otrygghet.

- **Lisa:** *Ja, i allra högsta grad, det är ju lite som jag nämnde där med tidningar, tv program och tv-kanaler och så vidare, att det är ju just den utbredda otryggheten bland alla, alltså bland mina kompisar, min familj, det man hör i radio och tv, tidningar som jag nämnde. Det är ju det i mångt och mycket som ökar på min känsla för att jag själv har ju inte utsatts för nått direkt fysiskt övergrepp (...)*
- **Maria:** *(...) hela den här media och hela den här... man har liksom en bättre kommunikation med människor runt om i världen och det gör att man får ju höra mycket mer, om dåliga saker som händer än vad man fick göra förr i tiden kan jag tänka mig. Så det är klart att man har det i bakhuvudet, att ah men just det, min kompis gjorde det här eller blev utsatt för det här.*

Media behöver dock inte enbart ha en negativ inverkan menar Maria:

- **Maria:** *Det känns som att media har hjälpt till så man har blivit mer insatt och man har fått mer kött på benen om vad som egentligen är rätt och vad som är fel och vad man har rätt till som tjej ute på stan typ. Det är många gånger man kan tänka tillbaks och önska att man hade sagt någonting, att jag inte stått där och skrattat som en "osäker tjej".*

Här ser vi tecken på att medias rapportering även kan bidra till att upplysa kvinnor på ett sätt som verkar för kvinnors rättigheter. Stycket ovan är en del i ett längre resonemang om #metoo rörelsen. För att kortfattat förklara vad det innebär kan man säga att kvinnor runt om i hela världen gick ut och berättade om sina upplevelser, ofta i sociala medier, av till exempel

sexuella trakasserier, sexuellt våld och mäns härskartekniker. Rapportering i media kring denna rörelse fick ett mycket stort genomslag under framförallt hösten 2017.

Våra intervjuer visar framförallt tecken på att medias rapportering av händelser som sker i samhället ökar kvinnornas känsla av otrygghet. Detta stämmer väl överens med Pains (2001, s 902) teori om social exkludering på grund av rädsla för att bli utsatt för brott. Här menar vi att det passar in då medias rapportering av alla våldsbrott som sker spär på bilden om att kvinnor inte bör vistas ensam utomhus på kvällar och nätter. Att man helt enkelt blir begränsad i sitt rörelsemönster till följd av en rädsla att utsättas för samma övergrepp som man hör och ser i media. Denna typ av exkludering leder ofta till att kvinnor undviker att vistas i miljöer där de annars hade varit, ofta i sammanhang där en promenad hem setts som det normala alternativet.

5.5 Åtgärder för trygghetsskapande

I den sista delen av analysen ville vi ta reda på vilka åtgärder kvinnorna anses vara nödvändiga för att forma ett bättre och tryggare samhälle att leva i. Vi märkte snabbt att kvinnorna i mångt och mycket delar samma tankar när det gällde trygghetsskapande åtgärder. De pratade om bättre belysning, fler poliser i rörelse men även om vikten att fokusera på förebyggande arbete och det redan från tidig ålder. För att få dessa svar ställde vi frågor som: *vad tycker du borde göras i Sundsvall för att du ska känna dig trygg?*

Att belysningen på vissa platser i Sundsvall borde förbättras är ett ofta förekommande svar från intervjupersonerna:

- **Anna:** *Alltså en viktig grej är själva miljön, belysning, inte läskiga skumma platser så. Att det kanske finns folk ute.*
- **Kajsa:** *Ja, väldigt dålig, under tunnlar är det skitdålig belysning, det är det värsta som finns, man vet ju aldrig om nån väntar runt hörnet. Det finns en tunnel borta vid kasinot som har en spegel som är riktad så du kan se utanför tunneln, det tror jag kan vara en bra sak att ha på alla tunnlar. Det är jättehärligt när man är ute och springer.*
- **Lisa:** *En sak är ju definitivt bättre belysning runt om i hela staden, och kanske framförallt kring tunnlar, parker osv, som idag ofta är väldigt mörka under stora delar av året, som man ofta är tvungen att passera för att ta sig till exempel bussen,*

och så vidare. Det kan jag tycka är obehagligt, sen när man ska åka buss från till exempel Navet är det inte så roligt (...)

En annan förbättring som kvinnorna gärna skulle se är en ökning av antalet synliga poliser i staden, framförallt på kvälls- och nattetid:

- **Kajsa:** *Kanske framförallt patrullerande poliser, inte att dom åker runt i en bil utan mer att dom går runt på stan. Det tror jag skulle hjälpa jättemycket, jag hade lätt sprungit inne i stan på kvällarna då, ner till kajen och tillbaks eller nånting.*
- **Anna:** *Ja, alltså det bästa hade varit mer poliser, men jag tänker mig en kombination av polis, nattvandrare, ja liknande, då kan man nå större ytor om man är flera som samarbetar.*

En mycket viktig del för en lyckad samhällsutveckling menar kvinnorna är att nå barnen redan vid tidig ålder och lära dem vad som är rätt och fel och hur man beter sig mot varandra:

- **Maria:** *jag tror verkligen att det skulle vara ett gynnande koncept, att informera barnen om vad som är ens rättigheter och skyldigheter liksom. Få dom att ha ett öppet sinne (...).*
- **Anna:** *men jag tänker att det är väldigt mycket förebyggande, och att man börjar att prata med barnen ganska tidigt, både tjejer och killar och att man som förälder, förskola, skola, alla som träffar barn, borde prata om sådana saker. Och att man kan bli tryggare, som kille framförallt då, att kunna stå på sig och säga ifrån om kompisar och så vidare är på.*

En annan detalj som kvinnorna belyste var deras misstro mot hårdare straff som medel för att öka tryggheten. De menar att det inte spelar någon roll eftersom de allra flesta brotten inte klaras upp, vilket leder till att förövarna inte känner sig speciellt hotade av hårdare straff.

- **Anna:** *Nä, det tror jag inte, alltså, jag tycker att det behöver skärpas, bli hårdare straff för den typen av brott, men jag tror inte att det är de som, det är ju inte själva straffen bara utan det är ju att många inte ens åker dit.*

- **Kajsa:** *Nämen det är väl lite både och, vi har ju straff för det men det är ju liksom ingen som åker på det, och då tror jag att om du inte åker på det så spelar det liksom ingen roll hur högt straffet än är, för jag tror inte att du tänker generellt att, men gud om jag åker fast så får jag tre års fängelse, det är mer att de tänker att vi åker ändå inte fast för det här. Jag tror fler måste åka dit för att det skall ha någon betydelse.*
- **Lisa:** *Ja, möjligtvis men ah, i så fall en liten del, det är klart att dom värsta brotten som grova misshandlingar och rån och kanske grova våldtäkter, kanske minskar lite, för att man inte vill sitta inne länge, men problemet är ju att oftast är det ju dom här små brotten som sker ofta, med trakasserier, fula orden, alltså man är ser ner på oss kvinnor och sådär, det är ju den strukturen som måste brytas snarare än att man bara ökar straffen (...).*

Ett antal yttranden ur intervjuerna går att koppla till Törnkvist (2002) som tar upp bebyggelseinriktade åtgärder med syfte att minska brottslighet och otrygghet. Ett återkommande inslag i kvinnornas berättelser handlar om bättre belysning på offentliga platser, vilket är ett tydligt exempel på en bebyggelseinriktad åtgärd ur en förvaltningssynpunkt. En åtgärd som också efterfrågas är fler synliga poliser under dygnets sena timmar. Just polisens roll belyser också Törnkvist (2002, s 81) som central, där en ökad samverkan mellan polismyndigheten, kommunen och medborgarna är en faktor som på sikt ska kunna leda till minskad otrygghet i samhället.

6. Diskussion

I denna del presenterar vi föregående kapitel och det resultat vi fick fram. Vi beskriver både fördelar vi ser i vår studie, samt begränsningar. Vi redogör även för våra slutsatser där intervjupersoners svar sammanfogats för att hitta det gemensamma meningsinnehållet.

6.1 Avslutande reflektion

I vår studie har vi intervjuat fem kvinnliga studenter, vilket i sig kan anses vara en homogen grupp. Kvinnorna befann sig dessutom inom ett snävt åldersspann, vilket kan ses som begränsande för vår studie. Samtidigt var detta väntat med tanke på vårt val av målgrupp då universitetsstudenter generellt har en lägre genomsnittsålder i förhållande till samhället i övrigt. En tänkbar framtida studie på området för att generera ännu mer kunskap kan vara att bredda urvalet till att innefatta ett större antal kvinnor ifrån en mängd olika samhällsskikt. Det kan handla om olika yrkeskategorier, etniska grupper, eller kvinnor med socioekonomiskt skilda bakgrunder.

Viktigt att poängtera är att studiens resultat inte på något sätt är tänkt att kunna ses som generaliserbart och återspegla populationen i övrigt. Däremot ger resultatet oss en inblick i kvinnors upplevelse av fenomenet otrygghet. Även om resultatet inte speglar alla kvinnor så ökar det vår förståelse, samt ger en intressant inblick i kvinnors situation i förhållande till upplevelsen av otrygghet. När det gäller den fenomenologiska ansats vi har använt oss av i denna studie så beskriver Creswell och Poth (2017, s 81) hur denna metod har ett antal begränsningar. Främst handlar det om att det finns svårigheter i att definiera ett fenomen, då dessa oftast är abstrakta till sin natur. Det är också viktigt att intervjupersonerna har de upplevelser och erfarenheter som efterfrågas, vilket kan leda till utmaningar i urvalsprocessen.

Det teoretiska ramverket i vår studie utgår ifrån Rachel Pains teori kring social exkludering. I korta drag handlar teorin om att människor exkluderas i samhället, bland annat till följd av rädsla för att utsättas för brott. Social exkludering i sig är inte vårt primära fokus i den här studien. Vi menar dock att teorin innefattar delar som är relevanta för vår studie. Exempelvis beskriver Pain att rädsla för att utsättas för brott både skapar och upprätthåller exkludering från det sociala livet. Pain menar även att kvinnor är en grupp som i vissa avseenden riskerar att marginaliseras till följd av rädsla för att utsättas för brott. Detta är av stor betydelse i vår studie eftersom att vi undersöker kvinnor som upplever otrygghet.

6.2 Slutsats

I denna studie har vi avsett att besvara två frågeställningar. Som brukligt i fenomenologiska studier har fokus legat på att försöka hitta essensen av fenomenet. I vårt fall har detta handlat om kvinnliga studenter på Mittuniversitetet och deras upplevelser av otrygghet. Vi har kommit fram till följande slutsatser:

- Varför känner sig de kvinnliga studenterna otrygga?

Det vi ser i kvinnornas svar är en rädsla för att bli angripen när de vistas ensam utomhus, där de känner en fysisk utsatthet i att inte kunna försvara sig om någonting skulle inträffa. Kvinnorna beskriver att endast vetskapen om att någonting kan inträffa, även om det är osannolikt leder till en känsla av otrygghet. Att kvinnorna i vissa sammanhang, exempelvis krogmiljö, ofta utsätts för kränkningar och trakasserier av sexuell karaktär menar de spår på deras redan otrygga tillvaro. En annan sak som kvinnorna tydligt framhåller som en orsak till deras ökade otrygghet är medias rapportering kring alla "hemsgheter" som sker i samhället.

- Hur påverkas de kvinnliga studenterna av sin upplevda otrygghet?

Kvinnorna beskriver hur deras upplevda otrygghet begränsar dem att röra sig fritt under dygnets alla timmar. Det förekommer framförallt på kvällar och nätter när kvinnorna drar sig för att vara i miljöer med dålig belysning eftersom det blir svårt att orientera sig, det kan handla om parker, tunnlar och platser som rent allmänt har en liten folktillströmning. Kvinnorna beskriver också samstämmigt att det primärt handlar om själva känslan att det kan ske snarare än att det kommer ske.

När vi sedan återknyter slutsatserna till Pains teori så ser vi en samstämmighet i det som handlar om rädsla för "sub-kriminella" handlingar och rädsla för att utsättas för brott. Gemensamt för kvinnorna var att alla i någon form har upplevt dessa "sub-kriminella" handlingar. Det kan till exempel handla om sexuella trakasserier och andra uttryck som leder till en känsla av obehag, vilket i förlängningen kan leda till en mer generell otrygghet. Det var även vanligt förekommande att kvinnorna beskrev själva rädslan i sig som väsentlig, snarare än tron på att man faktiskt kommer att utsättas för brott. Detta går att koppla till Pains resonemang om hur kvinnor begränsas i sin vardag till följd av en oro över att utsättas för brott.

6.1.2 Åtgärder för ett tryggare samhälle

När vi som avslutning under intervjuerna frågade kvinnorna om eventuella åtgärder för att få ett tryggare och bättre samhälle så framkom ett antal tankar och förslag. Bland annat så efterfrågades det fler synliga poliser kvälls- och nattetid. På vissa platser menade kvinnorna att belysningen var ytters bristfällig och borde förbättras. Dessa förslag som handlar om fysiska förändringar i stadsmiljön går att koppla till Törnkvist (2002) som beskriver hur bebyggelseinriktade åtgärder är en viktig faktor när det kommer till att förebygga brott och otrygghet. Slutligen så menade kvinnorna att den kanske viktigaste uppgiften för samhället är att redan från en tidig ålder arbeta med värdegrunds- och jämställdhetsfrågor. Detta för att få ett jämställt samhälle på sikt, där män och kvinnor i lika hög utsträckning kan känna sig trygga.

Referenser

Bastomski, Sara & Smith, Philip (2017). Gender, fear, and public places: How negative encounters with strangers harm women. *Sex Roles*, 76(1–2), 73-88.

Brå (2017). *Nationella trygghetsundersökningen 2017: om utsatthet, otrygghet och förtroende* (Rapport 2017:1). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Creswell, John W & Poth, Cheryl N. (2017). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches*. 4th ed. Los Angeles: Sage Publications.

Eliasson, Markus & Jonsson, Joachim (2017). *(O)trygghet: en kvantitativ studie av MIUN-studenters upplevda otrygghet*. Mittuniversitetet.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Gillham, Bill (2008). *Forskningsintervjun: tekniker och genomförande*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Heber, Anita. (2007). *Var rädd om dig!: rädsla för brott enligt forskning, intervjupersoner och dagspress* (Doctoral dissertation, Kriminologiska institutionen).

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. [rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lane, Jodi., Gover, Angela. R. & Dahod, Sara (2009). Fear of violent crime among men and women on campus: The impact of perceived risk and fear of sexual assault. *Violence and Victims*, 24(2), 172.

Listerborn, Carina. (2002). *Trygg stad: diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik*. Chalmers University of Technology.

Madriz, Esther (1997). *Nothing bad happens to good girls*. USA: University of California Press.

Pain, Rachel. (1993). Women's fear of sexual violence: Explaining the spatial paradox. *Crime and the urban environment*, 46, 55.

Pain, Rachel (2001). Gender, race, age and fear in the city. *Urban studies*, 38(5–6), 899-913.

Ratnayake, Rangajeewa (2017). Sense of safety in public spaces: university student safety experiences in an Australian regional city. *Rural Society*, 26(1), 69–84.

Törnkvist, Mårten (red.) (2002). *Bebyggelseinriktade åtgärder mot brott och otrygghet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Internetkällor

Cruse Sondén, Gerd & Olsson, Sören. Trygghet och öppenhet. *Socialt hållbar utveckling (S2020)* <http://stadsutveckling.socialhallbarhet.se/trygghet-och-oppenhet/> (Hämtad 2018-04-16).

Bilaga 1. Intervjuguide

En huvudfråga för varje tema ställdes. För att också ha en möjlighet att styra samtalet i rätt riktning så förberedde vi ett antal följdfrågor som kunde ställas vid behov.

Tema 1: Vad har du upplevt?

- Var tror du att din känsla av otrygghet kommer ifrån?
 - Har du själv blivit utsatt (ex. rån, misshandel, trakasserier, övergrepp)? Hur?
 - Har någon i din närhet blivit utsatt? Hur?
 - Är det något särskilt som du är rädd för?
 - Påverkar saker som du hört (till exempel i media) din känsla av otrygghet?

Tema 2: Hur har du påverkats av det?

- På vilket sätt påverkas du av din känsla av otrygghet?
 - Undviker du vissa platser? Och i så fall vilka?
 - Vissa tider på dygnet? När?
 - Hur upplever du att du påverkas i ditt vardagliga liv? Blir begränsad?
 - Hur påverkas du av personer i din närhet (familj, vänner e.tc.) och deras känsla av otrygghet?

Tema 3: Vad tycker du att samhället kan göra?

- Vad skulle behöva göras för att du ska känna dig tryggare?
 - Någon förändring i stadsmiljön?
 - Polisens och rättsväsendets roll?
 - Övriga förslag?